

8 років з інтелектуальними порушеннями потребує і розробка дієвих методик її корекції.

Список використаної літератури:

1. Блинова, Л.Н. (2001). Диагностика и коррекция в образовании детей с задержкой психического развития: учебное пособие. Москва: Изд-во НЦ ЭНАС. 136 с.
2. Бондарчук, Н.В. (2008). Активізація пізнавальної діяльності молодших школярів. Вісник Житомирського державного університету. № 41. С. 103-106.
3. Корниенко, Н.В. (2013). Развитие познавательной деятельности детей с умеренной умственной отсталостью. *Научно-методический электронный журнал «Концепт»*. Т. 5. С. 86-90.

СОЦІОМЕТРІЯ ЯК ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ У МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ

УДК 159.923

*Сойдаш Аліна Василівна,
студентка спеціальності 053 «Психологія»
першого (бакалаврського) рівня
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Школа може створювати учням стресову ситуацію при переході на наступний рівень навчання. Із завершенням іспитів в початковій школі п'ятикласник потрапляє у середовище з новими правилами, вчителями. Стрессова ситуація переходу в середню школу ускладнюється і раннім початком статевого дозрівання. У цей період починаються істотні зміни в організмі дитини. Гормональна перебудова, бурхлива робота залоз внутрішньої секреції призводить до підвищеної збудливості нервової системи. Підліток проявляє різкість і дратівливість, образливість і ранимість. Від стилю

спілкування, від його положення серед однолітків залежить на скільки молодший підліток буде почувати себе спокійно, емоційно-комфортно, задоволено, якою мірою буде засвоювати норми взаємовідносин. Саме тому вивчення міжособистісних стосунків п'ятикласників є актуальним на сьогоднішній день.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Своєрідність розвитку міжособистісних взаємин висвітлена в психолого-педагогічній літературі такими вченими, як Коломінський Я. Л., Павелків Р. В., Дж. Морено, Петровський А. В., Андрєєва Г. М., Фурман А. В. та інші.

Мета наукового дослідження. Використання соціометрії як засобу вивчення проблеми міжособистісних стосунків у молодших підлітків.

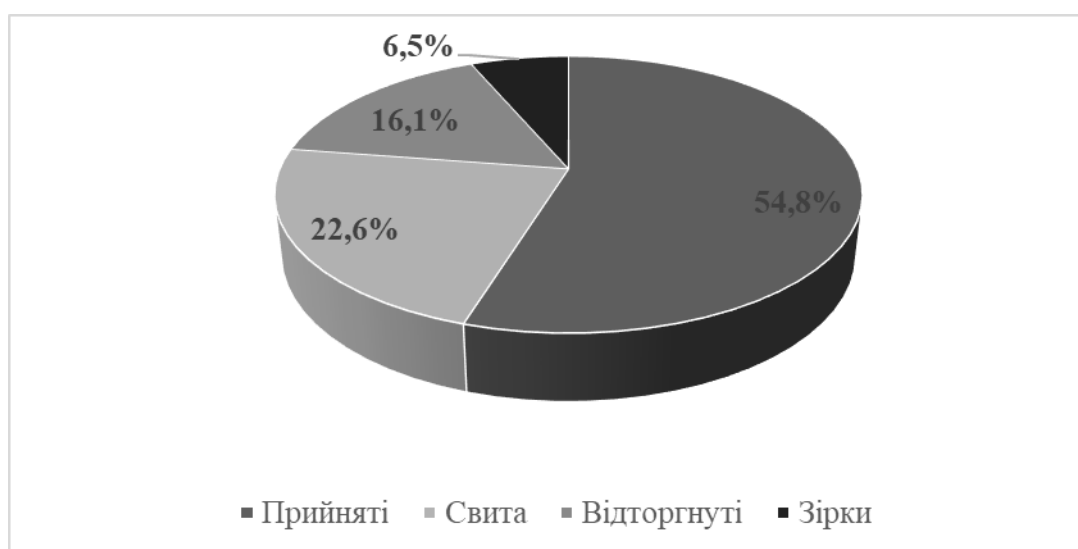
Виклад основного матеріалу дослідження. Як писав К. Д. Ушинський: «Якщо педагогіка хоче виховати людину всебічно, вона має попередньо пізнати її з усіх сторін. Це пояснюється необхідністю цілісного уявлення про внутрішній світ учня, його родину, вчителя, про міжособистісні взаємини в колективах, про тенденції розвитку кожної особистості з усіма її особливостями і відтінками». Іншими словами, без діагностичних даних учитель фактично безпорадний у своїх діях та педагогічних інноваціях.

Саме тому розглядаючи суть поняття «міжособистісні стосунки», варто звернутись до робіт Дж. Морено, Петровського А. В. та Коломінського Я. Л., які вважають, що будь-яку реальну групу можна схарактеризувати, виходячи з різних критеріїв, із зовнішнього і внутрішнього боку. Із зовнішнього боку спільність є офіційним об'єднанням людей, стосунки між якими підпорядковані особливостям її організації. Така група має власні цілі, що прямо не збігаються з цілями кожного її члена (Петровський, А. В., Шпалінський, В. В., 1978). Внутрішній бік спільності утворюють неофіційні об'єднання людей, стосунки між її членами набувають у цьому разі вигляду міжособистісних стосунків. Міжособистісні стосунки – це сукупність об'єктивних зв'язків та взаємодій між особами, які належать до певної групи. Характерною ознакою міжособистісних

стосунків є їх емоційне забарвлення. Вони постійно диференціюються (Коломинский, Я. Л., 1984).

Дослідження за соціометричною методикою було проведено у ЗОШ № 4 ім. Менделєєва, м. Вінниці. Опитано 26 учнів п'ятого класу, з них 21 дівчина та 5 хлопців.

Система соціометричних статусів даної групи включає в себе чотири категорії: «зірки» – 6,5 %, «свита» – 22,6 %, «прийняті» – 54,8 %, «відторгнуті» – 16,1 %. Взаємовідносини в групі популярних позитивні, але в межах своєї спільності. Встановлено, що відносини між популярними і непопулярними негативні. Відносини між непопулярними членами виражають взаємну неприязнь і відторгнення. Аналіз соціометричних даних свідчить про те, що «зірки» мають ціннісний вплив в групі і володіють високим емоційним статусом (рис. 1).

Рис. 1. Результати соціометричних даних дослідження групи молодших підлітків

Категорія прийнятих складає 54,8 %, це ті, які підпорядковуються авторитету лідера, значить «зірки» в нашому дослідженні мають ціннісний вплив в групі і володіють високим емоційним статусом. Разом з тим і категорія «відторгнутих» становить в групі 16,1 %. Нами виявлено, що такі учні перебувають у складних відносинах з групою і відрізняються низькою рефлексією. Послідовник З. Фрейда австралійський психолог А. Адлер

наголошував: «Індивід, який не виявляє інтересу до своїх побратимів – людей, переживає максимум труднощів у житті і дуже несправедливо ставиться до інших. З середовища подібних особистостей виходять невдахи». Оволодіння мистецтвом встановлення стосунків з різними людьми приходить з досвідом, вимагає терпіння, старання, зусиль волі. Ставлення людей до нас, залежить від нашого ставлення до них (Битянова, М., 2005).

Висновки. Отже, учнівська група не може досягти високого рівня розвитку лише у навчальній діяльності, міжособистісні стосунки в ній мають опосередковуватись різними іншими видами та формами змістовної активності: грою, працею, участю в різних гуртках та об'єднаннях. Це має бути реальна взаємодія і взаємодопомога, результат, що досягається шляхом спільних зусиль. За таких умов міжособистісні стосунки стають багаторівневими, породжують складні соціально – психологічні явища.

Список використаної літератури.

1. Битянова, М. (2005). *Как измерить отношения в классе*. Москва: Чистые пруды, 32 с.
2. Коломинский, Я. Л. (1984). *Психология детского коллектива: Система личных взаимоотношений*. 2-е изд., перероб. и доп., Минск: Народная асвета, 239 с.
3. Петровский, А. В., Шпалинский, В. В. (1978). *Социальная психология коллектива*, Москва: Просвещение.

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ

УДК: 378.015.31

Томчук Михайло Іванович,

доктор психологічних наук, професор,

кафедра психології КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»

Шевченко Володимир Володимирович,

кандидат психологічних наук, доцент, кафедра психології Миколаївського

національного університету ім. В.О.Сухомлинського,